

Prinsessegracht 21
Postbus 123
2501 CC Den Haag
t (070) 312 21 21
f (070) 312 21 00

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
T.a.v. mevrouw J.M. van Bijsterveldt
Postbus 16375
2500 BJ DEN HAAG

Datum
5 juli 2010
Ons kenmerk
10-917/bs
Uw kenmerk

Onderwerp
Sectorplan kunstonderwijs

Geachte mevrouw Van Bijsterveldt,

De minister van OCW heeft de HBO-raad gevraagd een sectorplan op te stellen voor de toekomst van het kunstonderwijs. Als basis voor zo'n plan heeft de HBO-raad een externe commissie, onder leiding van Robbert Dijkgraaf, gevraagd een advies op te stellen. Op 28 mei jl. heeft de commissie-Dijkgraaf het rapport 'Onderscheiden, verbinden, vernieuwen' over de toekomst van het kunstonderwijs aan de HBO-raad aangeboden.

Rapport commissie-Dijkgraaf

Hierbij bieden wij u graag het rapport van de commissie-Dijkgraaf aan. Wij zijn van mening dat de commissie gedegen werk heeft verricht en spreken daarvoor onze waardering uit. De commissie is er in geslaagd een logische samenhang te schetsen tussen brede maatschappelijke trends en de ontwikkelingen binnen de kunsten en het kunstenaarschap. De kracht van het rapport ligt hierin, dat de commissie uit haar analyse heldere conclusies trekt voor de kunstvakopleidingen. Het rapport biedt het kunstonderwijs dan ook goede handvatten om tot een sectorplan te komen.

In deze brief geven wij u onze reactie op hoofdlijnen op het advies van de commissie. Daarnaast schetsen wij hoe we het vervolgproces om tot het sectorplan kunstonderwijs (kuo) te komen voor ogen hebben.

De commissie-Dijkgraaf geeft in het rapport een analyse van het kuo en de omgeving en benoemt daarbij als thema's omwentelingen in kunst en kunstpraktijk, profilering en keuzes, en kwaliteit van onderwijs. De commissie vindt dat de kwaliteit van kunstonderwijs in Nederland uitstekend is, maar dat het profiel scherper moet in antwoord op de veranderingen in de omgeving. De commissie signaleert namelijk een grote dynamiek in kunst, cultuur en creatieve industrie. Het beroep van kunstenaar verandert snel. Het kunstonderwijs leidt getalenteerde jonge mensen op voor beroepen die constant in beweging zijn. Deze dynamiek leidt tot een steeds hechtere vervechting met andere maatschappelijke sectoren in nieuwe vormen van beroepspraktijk. Dat vraagt volgens de commissie om nieuwe vaardigheden, expertise en ondernemerschap.

Deze ontwikkeling maakt een grotere differentiatie in de opleidingen noodzakelijk, in co-producerschap met de beroepspraktijk: van ambachtelijke tot brede opleidingen, gericht op creatieve antwoorden op

multidisciplinaire vragen. Niet elke opleiding kan voor dat alles opleiden. Een excellent, onderscheidend aanbod moet volgens de commissie-Dijkgraaf de norm zijn. Vanuit deze analyse doet de commissie aanbevelingen voor het kunstonderwijs voor ieder van de thema's ambitie, profilering, verbinding, en innovatie.

De analyse en de aanbevelingen, die de commissie-Dijkgraaf doet in het rapport, worden door ons onderschreven. Het rapport van de commissie biedt veel potentie voor het kunstonderwijs en schept kansen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de nadere ontwikkeling van masteropleidingen, gezamenlijke kennisontwikkeling, ontwikkeling van een derde cyclus, en brede en meer gespecialiseerde bacheloropleidingen. Ook schept het advies kansen voor de kunstvakdocentopleidingen. Wij herkennen de notie in het rapport dat het vak van kunstdocent gezien de veranderingen in de omgeving zelf ook verandert in de richting van een cultureel ondernemerschap. Dit biedt kansen voor een meer zelfstandig profiel. Eveneens hebben wij met instemming geconstateerd, dat de commissie-Dijkgraaf de vermeende arbeidsmarktproblematiek voor afgestudeerde kunstenaars op een wijze benadert die recht doet aan de realiteit.

Profilering

De commissie schrijft dat hogescholen vanuit de ambities en als antwoord op de veranderingen in de omgeving, moeten kiezen en zich moeten profileren. In de kern gaat het bij deze profilering ons inziens om de vraag in welke mate de instellingen afzonderlijk en als geheel gezamenlijk kunnen voldoen aan de maatschappelijke vraag naar onderwijs in de kunsten. Daarbij doet niet iedereen alles, maar maakt elke instelling heldere keuzes in een proces van afstemming met elkaar en met de omgeving. Het maken van keuzes benaderen wij vanuit de onderwijsvisie die per opleiding en per hogeschool kan verschillen. Het gaat ons inziens om de variëteit van de sector als geheel.

Om tot daadwerkelijke keuzes en profilering te komen, is het noodzakelijk dat de hogescholen individueel en gezamenlijk bespreekbaar maken wat zij onder profilering verstaan. De hogescholen hebben inmiddels al met elkaar gesproken over de onderwerpen waarop de kuo-opleidingen zich kunnen gaan profileren. Wij geven u hierbij ter informatie alvast een eerste duiding van deze punten. Het betreft: omgevingsprofiel, maatschappelijk profiel, werkveld/arbeidsmarktprofiel, professioneel beroepsprofiel, kunstinhoudelijk en kunstorganisatorisch profiel, discipline eigen profiel, onderzoek, en een restcategorie met bijzondere punten.

Profilering vereist volgens de commissie-Dijkgraaf een 'nieuwe kwaliteit' van de verbinding van het kuo met de kunstpraktijk en met andere externe partners. Wij omarmen de gedachten rond het thema verbinding in het rapport. Het sectorplan kan een middel zijn om dergelijke verbindingen te versterken. Bij de profileringsvraagstukken zal in de loop van het proces aan de orde komen hoe het kuo zich verhoudt tot andere creatieve opleidingen. Het initiatief ligt bij de afzonderlijke hogescholen in de eigen profilering aan te geven hoe men zich in termen van 'kansen, verbinden en versterken' verhoudt tot bijvoorbeeld de 'creative industries'.

Springplank aanbevelingen commissie 'Toekomstbestendig hoger onderwijs'

De commissie adviseert de HBO-raad en de minister van OCW om met het sectorplan kunstonderwijs de eerste stap – als springplank – te zetten naar de concrete uitvoering van een meer gedifferentieerd hoger onderwijsstelsel, zoals bepleit door de commissie 'Toekomstbestendig hoger onderwijs' (commissie-Veerman). In de positieve grondtoon van het rapport van de commissie-Dijkgraaf en – Veerman zien de hogescholen een aanmoediging om in onderlinge afstemming en met de blik naar

buiten de kansen te benutten die worden gegeven. De hogescholen zijn dan ook bereid 'springplank' te zijn voor de aanbevelingen die de commissie-Veerman doet. De hogescholen hebben, zoals aangegeven, het voornemen individueel en gezamenlijk aan de slag te gaan met profilering. De hogescholen vragen daarbij aan de overheid om ruimte te bieden en vertrouwen te geven in de zin van regelgeving en bekostiging. Dit dient te worden geborgd om mogelijk te maken dat hogescholen, redenerend vanuit de kansen en de kwaliteit van het onderwijs, dit proces kunnen ingaan en tot een goed einde kunnen brengen. Wij verwijzen hier naar het rapport waarin de commissie-Dijkgraaf stelt 'de gevolgen van de voorgenomen herziening van de bekostiging van het hoger onderwijs en de restrictie tot het financieren van één bachelor en één master per student zullen het kuo buitensporig hard treffen. Dit staak haaks op de door de regering zelf gestelde doelen van excellentie en differentiatie en moet daarom ernstig heroverwogen worden'.

Regieorgaan

Voor het welslagen van het sectorplan vindt de commissie-Dijkgraaf het noodzakelijk dat alle partijen in samenhang met elkaar handelen. De hogescholen zijn daarbij in eerste instantie aan zet. Zij zullen hun eigen ambities en profileringskeuzes formuleren. Wij zijn het met deze benadering eens. Vanwege de samenhang tussen de hogescholen en de omgeving, adviseert de commissie een regieorgaan in te stellen om de totstandkoming van het sectorplan te laten slagen. Wij onderschrijven dit advies en geven u hierbij aan hoe wij dit zien.

Het regieorgaan zal ons inziens gaan bestaan uit een voorzitter en drie tot vier leden en een ondersteuner. Dit betreft een externe commissie met een gezaghebbende voorzitter. Momenteel verkennen wij de mogelijkheden tot concrete bemensing van het regieorgaan.

Wat betreft de taken en rollen van het regieorgaan, denken wij aan het volgende. Het regieorgaan krijgt als taak het proces te sturen en te bewaken met het oog op de totstandkoming van het sectorplan kuo. Het regieorgaan zal vanuit zichzelf kunnen rapporteren over haar bevindingen en voorziet de hogescholen van kritische reflectie. Het regieorgaan betreft ook kennis vanuit de omgeving door gesprekken te voeren met partijen als uw ministerie, internationale experts, de voorzitter van de commissie-Dijkgraaf, de NVAO, en het werk-beroepenveld. Het bestuur van de HBO-raad is opdrachtgever van het orgaan. De besluitvorming en het eigenaarschap blijft bij de hogescholen.

Nulmeting

De weg naar scherpere profilering die de commissie-Dijkgraaf schetst en die wij ondersteunen, roept de vraag op waar de sector op dit moment staat. In het rapport wordt daarom aanbevolen een nulmeting te doen. Wij achten het zinvol die te gaan uitvoeren. Profilering betekent ons inziens niet een handhaving van de huidige status-quo, maar in het licht van de ambities die instellingen in dit proces formuleren ook een beweging in de gewenste richting. Voor de nulmeting formuleren de hogescholen, op grond van de onderwerpen voor profilering, hun stand van zaken. Daarbij geven zij ook hun richting in profilering aan, hun ambities en strategische doelstellingen tegen het licht van deze onderwerpen. Het maken van keuzes bij profilering betekent hoe de hogescholen zich, vanuit hun maatschappelijke rol, verhouden tot de buitenwereld. De hogescholen doen dit ieder individueel. Het regieorgaan verzamelt deze informatie en heeft de rol om de hogescholen kritisch te bevragen op de geleverde informatie. Vervolgens zal het regieorgaan het verkregen 'landschap' in beeld brengen en toezien op het proces van afstemming tussen de hogescholen en met hun omgeving.

Sectorplan kuo

Dit brengt ons tot de inhoud van het sectorplan kuo. Het sectorplan zal een 'foto' van de stand van zaken 2010 (de opbrengst van de nulmeting) bevatten en daarnaast de gekozen richtingen voor profilering door de individuele hogescholen en door de sector als geheel. In het sectorplan zal worden beschreven welke ambities de hogescholen in de aanscherping van hun profilering ambiëren tegen de achtergrond van onder meer de rapporten van de commissie-Veerman en –Dijkgraaf. Daarbij geven zij in het sectorplan, waar aan de orde, ook een inschatting van wat zij nodig hebben om hun ambities te kunnen realiseren in de zin van flankerend beleid, regelgeving en bekostiging. In het plan ontstaat op die wijze een beeld van het landschap van de sector kuo.

Vervolg

Onze intentie is erop gericht dat het regieorgaan medio september 2010 van start kan gaan. De komende periode zullen wij benutten om tot aanscherpen van het proces en de opdracht aan het regieorgaan te komen. Na de start van het regieorgaan, zal in het najaar van 2010 de nulmeting, zoals hierboven geschetst, gereed kunnen zijn. Daarna gaat onder begeleiding van het regieorgaan het proces van profilering en maken van keuzes verder. Dit leidt tot de totstandkoming van het sectorplan vóór 1 juni 2011. Wij achten dit een realistisch tijdpad. De implementatietermijn van het sectorplan zal vervolgens vier jaar zijn. In het sectorplan zal worden beschreven hoe de hogescholen de implementatietermijn met elkaar ingaan met het oog op het te bereiken resultaat. Hiertoe zal een pad met afspraken en tijdplanning worden beschreven.

Uiteraard zullen wij uw ministerie, zoals op ambtelijk niveau besproken, graag blijven betrekken bij de verdere uitwerking van het proces voor de totstandkoming van het sectorplan. Wij stellen voor om daartoe samen met uw ministerie een werkprogramma te formuleren om het proces nader te verkennen evenals zaken als flankerend beleid, regelgeving en bekostiging.

Met vriendelijke groet,

Doekle Terpstra
Voorzitter HBO-raad